Neuvotteleva virkamies Mikko Horko

23.5.2022

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI ERÄIDEN KANSANELÄKEINDEKSIIN SIDOTTUJEN ETUUKSIEN YLIMÄÄRÄISESTÄ INDEKSITARKISTUKSESTA VUONNA 2022

Esityksen pääasiallinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan ylimääräistä indeksitarkistusta kansaneläkeindeksiin sidottuihin etuuksiin. Inflaatio on kiihtynyt ja erityisesti energian sekä ruoan hinnan nousu on ollut erittäin voimakasta jo alkuvuodesta 2022. Esityksen tavoitteena on turvata pienituloisten eläkkeensaajien ja etuudensaajien maksukykyä kiihtyvän inflaation tilanteessa.

Indeksitarkistus tehtäisiin 1.8.2022 ja sen perusteena olisi tammi – maaliskuun 2022 kuluttajahintaindeksien keskiarvo. Vuoden 2023 alusta indeksitarkistus tehtäisiin normaalisti.

Etuudet, joihin ylimääräinen indeksitarkistus vaikuttaa

Ylimääräinen kansaneläkeindeksin tarkistus koskisi tiettyjä perusturvaetuuksia ja rahamääriä. Pienituloisten ostovoiman parantamiseksi kansaneläkeindeksin tarkistus tehdään kansaneläkelaissa, kansaneläkelain voimaanpanolaissa ja takuueläkkeestä annetussa laissa säädettyihin etuuksiin ja rahamääriin. Näitä etuuksia ovat kansaneläkkeet (vanhuus- ja työkyvyttömyyseläke), perhe-eläkkeet (lesken- ja lapseneläke) ja lapsikorotus sekä takuueläke. Eläketukilain mukainen eläketuen määrä on täysimääräisen takuueläkkeen suuruinen, joten senkin määrä tulee tarkistettavaksi.

Myös maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain ja maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain mukaiseen luopumistuen täydennysosaan tehdään ylimääräinen indeksitarkistus.

Myös rintamasotilaseläkelain ja ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain mukaista rintamalisän ja sotilasavustuslain mukaista sotilasavustuksen perusavustuksen määrää tarkistetaan, samoin ylimääräisen rintamalisän määräytymistä koskevat rahamääriä sekä vammaisetuuksista annetun lain mukaisten vammaisetuuksien määrät.

Sairausvakuutuslain mukaista sairaus- ja vanhempainpäivärahojen sekä erityishoitorahan vähimmäismäärää sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahan vähimmäismäärä tarkistetaan.

Lisäksi työttömyysturvalain mukaista peruspäivärahaa, peruspäivärahan korotusosaa, työmarkkinatuen määrää, työmarkkinatuen korotusosan ja lapsikorotuksen määrää tarkistetaan. Näin ollen myös ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan määrä nousee, samoin vuorotteluvapaakorvauksen määrä sekä starttirahan määrä.

Toimeentulotuen perusosan määrä tarkistetaan. Samoin opintotukilain mukaisen opintorahan, opintorahan huoltajakorotuksen ja oppimateriaalisän sekä aikuiskoulutusetuuksista annetun lain mukaisen aikuiskoulutustuen perusosan määrä.

Täyden kansaneläkkeen määrä vaikuttaa eläketuloista tehtävään eläketulovähennykseen.

Etuudet tai rahamäärät, joihin ylimääräinen tarkistus ei vaikuta

Ylimääräinen indeksikorotus ei koskisi kaikkia kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia ja rahamääriä. Esimerkiksi sairausvakuutuslain mukaisen lääkekorvauksen vuotuisen omavastuun määrää ei ehdoteta tarkistettavaksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukaisen maksukaton rahamäärää sekä omaishoitajan vapaan ajalta annettavia palveluja koskevaa maksun enimmäismäärää tarkistetaan joka toinen vuosi kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Vastaavalla tavalla tarkistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa asetuksessa (912/1992) olevia rahamääriä. Näiden joka toinen vuosi tarkistettaviin määriin ylimääräisellä indeksitarkistuksella ei ole vaikutusta.

Eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain ja yleisestä asumistuesta annetun lain mukaisten asumistukien määräytymisperusteita ei tarkisteta. Näiden etuuksien määräytymisperusteiden muutokset tulevat voimaan vaiheittain pitkin vuotta tehtävissä tarkistuksissa eikä kesken vuotta tehtävää indeksitarkistusta voida pitää tarkoituksenmukaisena.

Ylimääräinen indeksikorotus ei koske työeläkeindeksiin sidottuja etuuksia.

Esityksen vaikutukset tuensaajien asemaan

Yksittäiset etuudet nousisivat noin 3,5 prosenttia. Esimerkiksi täyden kansaneläkkeen määrää nousisi noin 24 euroa kuukaudessa. Työmarkkinatuen määrä nousisi 1,22 euroa päivässä eli noin 26 euroa kuukaudessa. Toimeentulotuen perusosan määrä nousisi noin 18 euroa kuukaudessa. Itsenäisesti asuvan täysi-ikäisen opintoraha nousisi noin 14,50 euroa kuukaudessa.

Etuudensaajien tilanteeseen vaikuttaa myös se, että nyt korotettavaksi esitettävät etuudet vaikuttavat myös toisiinsa. Yksilön tai perheen saaman korotuksen lopullinen määrä vaihtelee ja on tapauskohtainen. Jos esimerkiksi henkilö saa sekä työmarkkinatukea että toimeentulotukea, kasvaa hänen saamansa työmarkkinatuen osuus etuuksien kokonaismäärästä, koska työmarkkinatuki nousisi euromääräisesti hieman enemmän kuin toimeentulotuki ja työmarkkinatuki otetaan tulona huomioon toimeentulotukea määrättäessä.

Eläketulovähennyksen kasvaminen vaikuttaa jonkin verran myös työeläkettä saavien eläkeläisten verotukseen. Suomessa asuvan henkilön keskimääräisellä vajaan 1 800 euron kokonaiskuukausieläkkeellä vuoden 2022 verotus kevenee noin 55 euroa.

Etuuksien saajien ei tarvitse hakea tarkistusta, vaan etuuksien maksajat tekevät indeksitarkistukset viran puolesta.

Esityksen vaikutukset valtion ja kuntien talouteen

Ylimääräisen kansaneläkeindeksitarkistuksen tekeminen 1.8.2022 lisäisi valtion menoja arviolta 93,8 miljoonaa euroa vuonna 2022 ja arviolta 10 miljoonaa euroa vuonna 2023. Lisäksi kuntien menot kasvaisivat arviolta 10,1 miljoonaa euroa vuonna 2022. Ehdotus pienentäisi Työllisyysrahaston työttömyysvakuutusmaksuilla rahoitettavia etuusmenoja noin 5 miljoonaa euroa.

Eläketulovähennyksen suurenemisen arvioidaan vähentävän verotuloja vuodelta 2022 noin 59 miljoonaa euroa. Tästä 18 miljoonaa euroa kohdistuisi valtiolle, 36 miljoonaa euroa kunnille, 2 miljoonaa euroa seurakunnille ja 3 miljoonaa euroa sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksuun.

Voimaantulo

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, jotta toimeenpanijoilla olisi mahdollisuus varmistaa 1.8.2022 tehtävä etuuksien määrien tarkistaminen ja etuuksien häiriötön maksaminen.